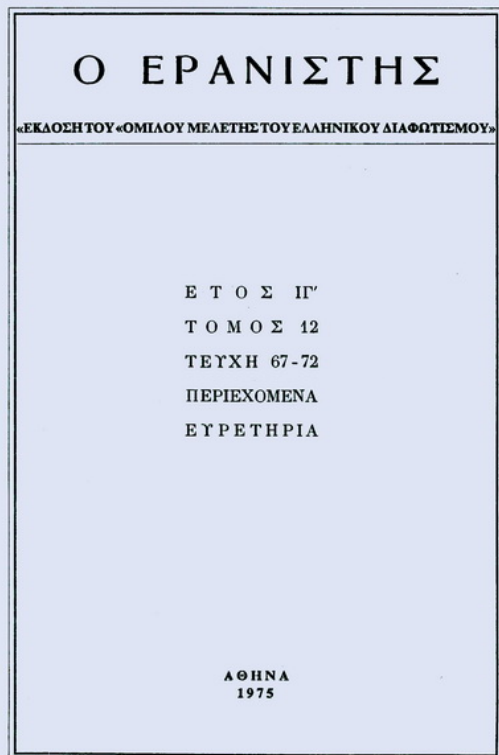

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Απογραφή πληθυσμού της Κέρκυρας (1812) σε χειρόγραφο χάρτη της Εθνικής Βιβλιοθήκης Παρισίων

Άννα Αβραμέα

doi: [10.12681/er.9335](https://doi.org/10.12681/er.9335)

Copyright © 2016, "Άννα Αβραμέα"

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Αβραμέα Α. (2016). Απογραφή πληθυσμού της Κέρκυρας (1812) σε χειρόγραφο χάρτη της Εθνικής Βιβλιοθήκης Παρισίων. *The Gleaner*, 12, 181–194. <https://doi.org/10.12681/er.9335>

**ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (1812)
ΣΕ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ**

Ἄν ἡ ἀξία τῶν χαρτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου γιὰ τὴ διερεῦνηση, μελέτη καὶ ταύτιση ἱστορικῶν ὀνομασιῶν καὶ θέσεων ἔχει τονιστεῖ, χωρὶς νὰ ἔχει μέχρι σήμερα γίνεи συστηματικὴ ἐκμετάλλευση καὶ λεπτομερὴς παρουσίαση τοῦ ὕλικου¹, μιὰ ἄλλη ὄψη τοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ παρουσιάζει ἡ ἔρευνα τοῦ χαρτογραφικοῦ ἔργου ἔχει σχεδὸν τελειῶς παραγνωριστεῖ. Πρόκειται γιὰ τὶς συχνὰ πολὺτιμες γιὰ τὸν μελετητὴ σημειώσεις, ποὺ συνοδεύουν τοὺς χάρτες, ἔντυπους ἢ χειρόγραφους, τὰ χαρτογραφικὰ σχέδια ἢ τὰ ἀντίγραφα σὲ διαφανές.

Ἀπὸ προσωπικὴ ἔρευνα στὸ τμήμα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων, παρουσιάζω ἐδῶ ἓνα χειρόγραφο φύλλο σὲ σχῆμα folio μὲ τὸν τίτλο : «Etat nominatif des Communes de l'île de Corfu et leur population sans compter la Garnison et les Pauvres dressé par ordre du Gouvernement en Novembre 1812». Τὸ φύλλο αὐτὸ ἔχει ἐνσωματωθεῖ στὰ ἑξῆ χειρόγραφα φύλλα ποὺ ἀποτελοῦν τὸν ὑδρογραφικὸ χάρτη τῶν νησιῶν τοῦ Ἰονίου καὶ σχεδιάστηκαν γύρω στὰ 1814.² Σὲ μιὰ χειρόγραφη ἐπίσης σημείωση ποὺ ἔγραψε ὁ Jean Denis Barbié du Bocage (1760 - 1825) πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ χειρογράφου, διαβάζουμε : «Servant au Plan de l'île de Corfou communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814». Καὶ τὸ Σχέδιο αὐτὸ τῆς Κέρκυρας ποὺ ἀναφέρει ὁ Barbié du Bocage στὴ σημείωσή του βρίσκεται σήμερα κατατεθειμένο στὴν ἴδια Βιβλιοθήκη.³ Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ βιβλίον ἀγορᾶς καὶ εἰσόδου τῶν χαρτῶν στὴν Ἑθν. Βιβλιοθήκη, τὸ χειρόγραφο φύλλο, οἱ χάρτες καὶ τὰ σχέδια, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε παραπάνω λόγος, ἀποτελοῦν τμήμα μιᾶς δεσμίδας ἐξήντα

1. Βλ. προσωρινὰ Ἄννας Ἀβραμέα, *Ἡ χαρτογράφηση τοῦ παράλιου χώρου, στὸν τόμο «Ἑλληνικὴ Ἑμπορικὴ Ναυτιλία 1453 - 1850»* ἐκδ. Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος 1972,

σελ. 179 - 230.

2. Βλ. Πίνακα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, *Νησιὰ τοῦ Ἰονίου*, ἀρ. 4.

3. Βλ. Πίνακα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, *Κέρκυρα*, ἀρ. 20.

τριῶν χαρτῶν, προέχονται ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Barbié du Bocage καὶ ἀγοράστηκαν ἀπὸ τὸν Lefebvre στὰ 1871.

Στὸ χειρόγραφο φύλλο, ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ ἀναγράφεται, ὅπως καὶ ὁ τίτλος του ἀναφέρει, ἡ ὀνομαστικὴ κατάστασις τῶν κοινοτήτων τῆς Κέρκυρας καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων, στὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ὑπολογίζονται οἱ φτωχοί, δηλαδὴ οἱ μὴ φορολογούμενοι καὶ ἡ φρουρά. Ἡ ἀπογραφὴ αὕτῃ ἐγένε μετὰ διαταγὴ τῆς Κυβερνήσεως τὸν Νοέμβριον τοῦ 1812, στὰ τέλη δηλαδὴ σχεδὸν τῆς Β' Γαλλοκρατίας (1807 - 1814) καὶ ἀνακοινώθηκε στὰ 1814 ἀπὸ τὸν Carré d'Haronville. Μετὰ τὸν τίτλο, τὸ παρουσιαζόμενον ὕλικὸ χωρίζεται σὲ τρεῖς στήλες, ὅπου ἀναγράφονται τὰ καντόνια τοῦ νησιοῦ καὶ οἱ κοινότητες ποὺ περιλαμβάνει καθένα ἀπ' αὐτὰ καθὼς καὶ ὁ ἀντίστοιχος πληθυσμὸς. Κάθε καντόνι μετὰ τὴν ἀντίστοιχον κοινότητά του περικλείεται σὲ μεγάλη ἀγκύλη, ἀριστερὰ τῆς ὁποίας ἐπαναλαμβάνεται τὸ ὄνομα τοῦ καντονιοῦ. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνακεφαλαίωσις καὶ δίνεται ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπογεγραμμένων κατοίκων : 44.526. Μιὰ σημείωσις στὸ τέλος πληροφορεῖ ὅτι στὸν συνολικὸν αὐτὸν ἀριθμὸν περιλαμβάνονται οἱ ἄνδρες, οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ.

Παρουσιάζοντας στὰ ἑλληνικὰ τὴν ὀνομαστικὴν καὶ πληθυσμιακὴν αὐτὴν κατάστασιν προσπάθησα νὰ σταθῶ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ κοντὰ στὸν τύπον τῶν τοπωνυμίων τοῦ γαλλικοῦ κειμένου, ποὺ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν ὅπως προφερόνταν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, π.χ. : Apanu Garuna (= Ἀπάνου Γαρούνα), Castelanus (= στοὺς Καστελάνους), Spagus (= στοὺς Πάγους). Σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις δὲν μεταγράφω τὸν γαλλικὸν ἢ βενετσιάνικον τύπον τοῦ τοπωνυμίου ἀλλὰ τὸν ἀντίστοιχον ἑλληνικόν : π.χ. Molin da Vento : Ἀνεμόμυλος, S. Mattia : Ἅγιος Ματθαῖος.

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμὸς
Κέρκυρα - πόλις	Ἑλληγες	4.700
	Καθολικαὶ	1.600
	Ἑβραῖοι	1.229
		7.529
Πρόαστια	Ἅγιος Ρόκκος	508
	Ποταμὸς	1.339
	Ἑβροπούλους (οἱ)	258
	Κοντοκάλι	215
	Ἅγ. Ἰωάννης	70

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Προάστια	Κυρά τοῦ Χρυσικοῦ	62
	Ἄφρα	248
	Γαστράδες (ἡ Γαρίτσα)	1.055
	Ἀνεμόμυλος	564
	Στρατιὰ	541
	Μαντούκιο	1.829
Ἅγιος Ματθαῖος	Ἅγ. Ματθαῖος	679
	Ἀπάνου Παυλιάννα	200
	Κάτου Παυλιάννα	90
	Ἀπάνου Γαρούνα	123
	Κάτου Γαρούνα	297
	Σταυρός	323
	Στρογγυλή	227
	Βουνιατάδες	44
	Μωραῖτικα	69
	Πισκοπιανὰ	75
Γαστούρι	Γαστούρι	818
	Ἅγ. Δέκα	546
	Μπενίτσες	217
	Σκυλιοπιάστρες	532
	Ψωραροὺς (οἱ)	161
	Ἀπάνου καὶ Κάτου Βυρὸ καὶ	
	Καστανιὰ	143
	Καστελάνους (οἱ)	350
	Καμάρα	94
	Κουραμάδες	314
	Καλαφατιῶνες	402
	Βαρυπατάδες	466
	Συναράδες	1.124
	Πέλεκας	370
	Ἅγ. Γεώργιος	37
Ἄγραφοὺς	Ἄγραφοὺς (οἱ)	445
	Ἀντιπερνοὺς (οἱ)	116
	Καβαλέρυ	237

Καντόνια	Όνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Άγραφους	Καρουσάδες	884
	Άγ. Δοϋλοι	261
	Κληματιά	180
	Κυπριανάδες	99
	Βαλανιό	173
	Νύφαις	620
	Σφακιερά	95
	Ξαθάτες	89
Περίθια	Περίθια	707
	Σινιές	786
	Λάυκη	114
	Έπίσκεψη	458
	Σωκράκι	455
	Στρινίλλα	465
	Σπαρτίλλα	446
	Σγουράδες	59
	Όμαλη	49
	Ζυγός	107
Μαγουλάδες	Μαγουλάδες	425
	Περουλάδες	551
	Κουκνικάδες	40
	Έξωκαστρινούς (οι)	458
	Αύλιωτες	178
	Γαβράδες	23
	Βελονάδες	347
	Καβαδάτες	186
	Κουναβάδες	41
	Ραχτάδες	244
	Άομενάδες	202
	Άφιώνας ή Ταμπουρλάδες	23
	Περλεψιμάδες	148
Χ(λ)ωμό	Χ(λ)ωμό	385
	Άγ. Δημήτριος	61
	Άπάνου Σπηλιό	28

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμὸς
Χ(λ)ωμὸ	Κάτου Σπηλιὸ	62
	Χλωμοτινά	52
	Βραγανιώτικα	80
	Μελίκια	763
	Ποτάμι	347
	Ἄγ. Θεόδωρος	952
	Δραγοτινά	46
	Ριγγλάδες	345
	Παλαιοχώρι	69
	Νεοχώρι	45
	Σπαρτερό	82
	Ἀναπλάδες	666
	Κρητικὰ	87
	Ἀργυράδες	392
	Ἐγριπο	80
	Κορακάδες	56
	Περιβόλι	285
	Βιτουλάδες	66
	Μαραθιά	58
	Κολοκύθη	93
	Ρουμανάδες	83
	Κουρπάδες καὶ Βασιλάτικα	203
Σπάγους (Πάγοι)	Σπάγους (Πάγοι)	563
	Λάκωνες	401
	Ἀλιματάδες	129
	Χωρεπίσκοπους (οι)	232
	Μεσσαριά	267
	Μακράδες	335
	Βίστωνας	82
	Κρήνη	290
	Ἄγ. Ἀθανάσιος	402
	Κατελάνους (οι)	248
	Κορακιάνα	1.506
	Γιαννάδες	540
	Γαρδελάδες	175
	Λιαπάδες	530

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Σπάγους (Πάγοι)	Σκριπερό	563
	Κανακάδες	38
	Μάρμαρο	83
	Δουκάδες	352
	Νησιά : Φανό (Ὁθωνοί), Μέρλερε (Ἐρικοῦσα)	
	Σαμοθράκη (Μαθράκη)	773

Ἀνακεφαλαίωση

Κέρκυρα (Ἑλληνες - Καθελικοὶ - Ἑβραῖοι)	7.529
Προάστια	6.689
Καντόνι Ἀγ. Ματθαίου	2.127
» Γαστουρίου	5.579
» Ἀγραφῶν	3.199
» Περίθιας	3.646
» Μαγουλάδων	2.866
» Λευκίμμης	5.382
» (Σ)Πάγων	2.949
» Κορακιάνας	3.787
Νησιά Φανό, Μέρλερε, Σαμοθράκη	773
Σύνολο	44.526

Ἀπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴ σύγκριση τῶν καντονιῶν ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἀναλυτικὴ κατάσταση καὶ αὐτῶν ποὺ ἐπαναλαμβάνονται στὴν ἀνακεφαλαίωση, ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν συμπίπτουν οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία, οὔτε ὡς πρὸς τὸν συνολικὸ ἀριθμὸ τοῦ πληθυσμοῦ. Παρατηροῦμε λοιπὸν ὅτι ἐνῶ γιὰ τὴν Κέρκυρα - πόλη, γιὰ τὰ προάστια, καὶ γιὰ τὰ καντόνια Ἀγίου Ματθαίου, Ἀγραφῶν, Περίθιας καὶ Μαγουλάδων ἡ πρόσθεση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καθενὸς ἀπ' αὐτά, συμπίπτει μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων ποὺ ἀναγράφεται στὴν ἀνακεφαλαίωση, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα. Τὸ σύνολο τῶν κατοίκων στὸ καντόνι Γαστουρίου εἶναι σύμφωνα μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἀναλυτικῆς κατάστασης 5.574, ἐνῶ στὴν ἀνακεφαλαίωση δίνεται ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς 5.579. Στὴν ἀναλυτικὴ ἐπίσης κατάσταση ἀναγράφεται τὸ καντόνι Χλωμός (Como) μὲ σύνολο ἀπογραφομένου πληθυσμοῦ 5.384 ἐνῶ στὴν ἀνακεφαλαίωση, στὴν ἀντίστοιχη θέση ἀναφέ-

ρεται ἡ Λευκίμμη μὲ συνολικὸ ἀριθμὸ 5.382. Ἐξ ἄλλου οἱ Πάγοι, στὴν ἀναλυτικὴ κατάσταση δίνουν συνολικὸ ἀριθμὸ 6.736 καὶ στὴν ἀνακεφαλαίωση ἀναγράφεται ὁ ἀριθμὸς 2.949. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἔχουμε αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ, πρέπει νὰ προσθέσουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων ποὺ περιλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς Πάγους ὡς καὶ τοὺς Καστελάνους. Στὴν ἀνακεφαλαίωση ἀναφέρεται ἐπίσης τὸ καντόνι Κορακιάνα μὲ συνολικὸ ἀριθμὸ 3.787, ἀριθμὸς ποὺ ἀνταποκρίνεται καὶ στὴν ἀναλυτικὴ κατάσταση, ἂν προσθέσουμε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὴν Κορακιάνα ὡς τοὺς Δουκάδες.

Ἀπὸ τίς δυὸ διαφορετικὲς καταστάσεις τῶν καντονιῶν, αὐτὴ τῆς ἀνακεφαλαίωσης εἶναι περισσότερο σύμφωνη μὲ τὴ διοικητικὴ πραγματικότητά τῆς Β' Γαλλοκρατίας. Ὅπως εἶναι γνωστὸ μετὰ τὴν ἀρχαία διοικητικὴ διαίρεση τῆς Κέρκυρας σὲ τέσσερα μέρη : τῆς Λευκίμμης, τῆς Μέσης, τοῦ Ἀγύρου καὶ τοῦ Ὁρους, τὸ νησί διαιρέθηκε ἐπὶ Βενετοκρατίας σὲ ἑπτὰ καντόνια. Ἡ διοικητικὴ αὐτὴ διαίρεση ὅπως τὴν ἀναγράφει ὁ Bellaire στὰ 1805¹ εἶναι ἡ ἀκόλουθη : 1) Μελίκια, 2) Στρογγυλή, 3) Κέρκυρα, 4) Λιαπάδες, 5) Σπάγοι, 6) Ἀγραφοί, 7) Περίθια. Ἀργότερα, ὁ Bory de Saint - Vincent ἀναγράφει τὴν νεώτερη διαίρεση τοῦ νησιοῦ σὲ ἑννιά καντόνια,² ποὺ ὅπως φαίνεται εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια μὲ αὐτὴ τῆς ἀνεκκεφαλαίωσης τοῦ γαλλικοῦ ἐγγράφου : 1) Κέρκυρα (πόλη - προάστια), 2) Ἀγ. Ματθαῖος, 3) Γαστούρι, 4) Ἀγραφοί, 5) Περίθια, 6) Μαγουλάδες, 7) Σπάγιοι, 8) Σκριπερό, 9) Λευκίμμη.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπογραφομένων κατοίκων φαίνεται ὅτι ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια. Γιὰ τὴν ἴδια χρονιά (1812) ὁ Lamare - Picquot³ ἀναφέρει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ νησιοῦ εἶναι 64.000. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι ἀκριβὴς καὶ λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ γαλλικὸ ἐγγραφο παρουσιάζει τὸν πληθυσμὸ μόνον τῶν φορολογουμένων τότε ἔχουμε καὶ τὴν ἀναλογία τοῦ πληθυσμοῦ σὲ φορολογούμενους καὶ μὴ. Ἐκεῖνο ποὺ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τονιστεῖ, εἶναι, ὅτι ἡ ἀπογραφὴ ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴν δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τῶν Γάλλων, ποὺ στὰ χρόνια αὐτὰ ἀποσκοπεῖ στὴν αὔξησιν τῆς φορολογίας.⁴

1. J. P. Bellaire, *Précis des opérations générales de la division française du Levant*, Paris 1805, σελ. 33 κέ.

2. *Histoire et description des îles ioniennes depuis les temps fabuleux et héroïques jusqu'à ce jour, avec un nouvel atlas... ouvrage revu par M. le Colonel Bory de Saint-*

Vincent, Paris 1823, σελ. 325 κέ.

3. *Nos anciens à Corfou. Souvenirs de l' Aide-Major Lamare - Picquot (1807-1814)*, Paris 1918, σελ. 33

4. Βλ. Ἀ. Ἀνδρεάδου, Ἡ Ἑπτανησιακὴ Δημοσίαι Οἰκονομία κατὰ τὴν περίοδον 1797 - 1814, Κέρκυρα 1936, σελ. 47 κέ.

Στὴν ἴδια ἐποχή, ἓνα χρόνο νωρίτερα, τὸ 1811, καλεῖται ὁ κλῆρος τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλης, τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωριῶν, νὰ συντάξει πίνακα τῶν ἐσόδων καὶ ἐνοριτῶν.¹ Ἐξ ἄλλου στὸν «Ἑλληνικὸ Τηλέγραφο» ἀρ. 45, τοῦ 1812, δημοσιεύεται προκήρυξη τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν συγγραφή μονογραφίας μὲ θέμα «Στατιστικὴ τῆς νήσου Κερκύρας» μὲ ἀθλοθέτη τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπο Λέσσεψ.²

Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχει ἡ πρόθεση νὰ γίνῃ ἐδῶ ἐξαντλητικὴ παρουσίαση τοῦ πληθυσμιακοῦ προβλήματος τῆς Κέρκυρας, ὅμως πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι στὸ βιβλίον τοῦ J. Partsch, *Die Insel Korfu* (1887) ἀναγράφονται οἱ Κερκυραϊκὲς κοινότητες μὲ τὸν ἴδιο σχεδὸν ἀριθμὸ κατοίκων ὅπως καὶ στὸ γαλλικὸ ἔγγραφο. Ὁ Partsch παραθέτει συγκριτικὰ τὶς ἀπογραφὰς τῶν ἐτῶν 1766, 1803 καὶ 1879. Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1803, ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Στυλιανοῦ Βλασσόπουλου,³ εἶναι αὐτὴ πού συμπίπτει μὲ τὸ γαλλικὸ ἔγγραφο. Σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναφέρει ὁ Partsch — ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸ χειρόγραφο Βλασσόπουλου ἀπὸ περιγραφὴ πού τοῦ ἔστειλε ὁ Κερκυραῖος καθηγητὴς Ρωμανὸς — τὸ χειρόγραφο ἔχει τὸν τίτλον «Saggio di statistica dell' isola Corfù von dr. Stelio Vlassopulo» (1811), σελ. 4^ο, φύλ. 85· ἀναφέρεται στὴν τοπογραφία τοῦ νησιοῦ μὲ ἀκρίβεια, δίνει ἀξιόλογες πληροφορίες γιὰ τὴ φυσικὴ γεωγραφία, γιὰ τὴν ἱστορία, τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, τὴν διοίκηση καὶ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα τῶν κατοίκων καὶ προσφέρει μιὰ εἰδικὴ στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ γιὰ τὸ 1803.

Τὸ πρόβλημα πού προκύπτει ἀπὸ τὴν παραπάνω παρατήρηση, ἐλπίζω ὅτι θὰ βρεῖ τὴ λύση του μὲ τὴν προσεχῆ ἐκδοσὴ τοῦ χειρογράφου τοῦ Βλασσόπουλου⁴ πὺ ἔχει τὸν τίτλον «Στατιστικαὶ καὶ ἱστορικαὶ περὶ Κερκύρας εἰδήσεις» καὶ βρίσκεται στὸ ἀρχεῖο τοῦ Α. Σ. Βροκίνης, στὸ Νεοελληνικὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Σορβόνης.⁵

1. *Bibliographie Ionienne* par Emile Legrand, Suppléments, Ἐπιμέλεια Κ. Μούχα, «Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἐταιρίας Κερκύρας», ἔτος 9, 1972, σελ. 119, ἀριθ. 27, 28.

2. Πρβλ. Σπ. Μ. Θεοτόκη, *Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἐπιτανήσῳ 1453 - 1864*. — Ἱστορικὴ μελέτη, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 5 (1956), σελ. 84.

3. Γιὰ τὸν Στυλιανὸ Βλασσόπουλον, τὴ σταδιοδρομία του καὶ τὰ ἔργα του, βλέπε Α. Βροκίνη, *Ἔργα, Βιογραφικὰ*

Σχεδάρια. Τεύχη Α', Β'. Ἐπιμέλεια - Προλεγόμενα Κ. Δαφνῆ, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 16 (1972), σελ. 186 - 189.

4. Ὁ κ. Κ. Δαφνῆς εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ πληροφορήσῃ ὅτι ἐτοιμάζει τὴν ἐκδοσὴ καὶ θὰ τὴν δημοσιεύσῃ προσεχῶς.

5. Γιὰ τὸ χειρόγραφο αὐτό, βλ. Π. Μουλλᾶ, *Τὸ ἀρχεῖο τοῦ Α. Σ. Βροκίνης στὸ Νεοελληνικὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Σορβόνης*, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 17 (1973), σελ. κγ', φάκ. ἀρ. 16.

*C'est nominatif des Communes de l'île de Corfou et leur population
sans compter la garnison et les Pauvres, dressé par ordre du Gouvernement en 27e 1812.*

1808			1808		
Cantons	Communes	population	Cantons	Communes	population
Canton	Gracia 1700		Canton	Ormaté	79
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sigü	107
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Maguladío	325
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Paraladío	351
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Acuñados	40
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Cacacurmas	458
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Alcalá	178
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	10
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	347
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	186
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	41
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	244
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	202
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	23
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	145
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	385
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	61
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	18
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	61
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	32
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	10
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	753
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	307
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	312
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	46
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	245
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	49
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	45
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	32
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	666
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	87
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	247
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	80
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	56
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	285
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	66
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	55
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	93
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	83
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	203
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	363
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	401
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	129
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	252
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	367
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	355
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	82
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	290
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	302
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	248
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	1506
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	340
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	175
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	330
Canton	Sancti Spiritus 1239	7529	Canton	Sancti Spiritus	263

Με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ θεώρησα χρήσιμο νὰ παρουσιάσω ἐδῶ μία ἐπιλογή ἀπὸ σύτοτελῆ φύλλα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Κέρκυρας, ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, κατατεθειμένα στὸ Τμῆμα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων.

Τὸ ὕλικὸ χωρίζεται σὲ δύο βασικὰς ἐνότητες μὲ τὸν τίτλο «Κέρκυρα» καὶ «Νησιὰ τοῦ Ἰονίου». Στὴν παρουσίαση αὐτὴ τηρεῖται ἡ χρονολογικὴ σειρὰ ἐκδόσεως ἢ σχεδίασεως καὶ τὰ χρονολογικὰ ὅρια ἐκτείνονται ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα. Αὐτὸ ἔχει ὡς ἐπακόλουθο νὰ μὴν ὑπάρχει ἡ διάκριση στὸ περιεχόμενον τῶν Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, δηλαδὴ ἂν πρόκειται γιὰ σχέδιον τοῦ νησιοῦ, τῆς πόλεως, τοῦ φρουρίου, τῶν ὁχυρωματικῶν ἔργων ἢ τῆς πολιορκίας τῆς Κέρκυρας.

Κέρκυρα

1. Vogliono alcuni che l' isola di Corfu fosse prima da Sisifo latrone... habitata et domandata da lui Corcira... Ferando Bertelli exc. 1564.

— 1 φ. 270 X 375.

— 1.140.000' περίπου

— Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου ἐκτύπωσης.

— Προσανατολισμός: Νότος πρὸς Βορρᾶ. Προοπτικὴ ἀποψη τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ λιμανιοῦ τῆς Κέρκυρας.

Ge. D. 13504.

2. L' isola di Corfu. Venetia, G. F. Camocio, 1568.

— 1φ.

Ge. B. 1668.

3. Vogliono alcuni che l' isola di Corfu fosse prima da Sisifo latrone... con tutte le sue ville, fiume, porti, monti, secchi, et altre cose... Venetia, appresso G. F. Camocio, alla Libreria della Piramide, 1568.

— 1 φ. σὲ μαῦρο, 270X360.

Ge. D. 7788.

4. Il vero disegno dell' isola et citta di Corfu... — Romae, I. Orlandi formis, 1602.

— 1 φ. 245X340

Ge. D. 2701.

5. Isola di Corfu posseduta dalla Serenissima Republica di Venetia, descritta e dedicata dal P. Cosmografo Coronelli all'ill^{mo} e ecc^{mo} signore Valerio da Riva, Senatore meritissimo. 20 miglia d'italia.

— 1 φ. 615X465

— 1 : 308.000 περίπου

— Χωρίς ένδειξη τόπου και χρόνου έκτύπωσης. Γύρω στὰ 1690.

— Προσανατολισμός : Βορειοδυτικά.

— 'Ο τίτλος είναι κάτω, σὲ διακοσμημένο πλαίσιο. Πάνω και κάτω, μέσα σὲ πλαίσιο ἀπὸ δάφνινα στεφάνια, σχέδια : *Castello della Campana, Fortezza Nuova, La Citta di Corfu, Fortezza Vecchia, Castello S. Agnello, Castello a Mar.* Ἀπόψεις ἀπὸ τῆ *Fortezza Nuova, Fortezza Vecchia, Castello della Campana.* Ἐμβλήματα τοῦ Valerio da Riva και τῆς Κέρκυρας.

Συλλογὴ d'Anville : Ge. DD. 2987B (6033).

6. A chart of the islands Corfu, Pachsu and Antipachsu with the channel and roads... J. Gascoyne sculp.

— 1 φ. μὲ ἔγχρωμο πλαίσιο, 510X400.

— Χωρίς ένδειξη τόπου και χρόνου έκτύπωσης.

Ge. DD. 1172(98)

7. Corfu et la côte voisine. Le Moyne fils.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

8. Plan du siège de Corfou par terre et par mer avec la situation des deux flottes vénitienne et ottomane, depuis le jour de l'entrée de celle des Ottomans dans le canal, le 5ème de Juillet jusqu' au 26 Août 1716, jour de sa retraite. Echelle de mille pas vénitiennes ou lieue italienne. Nuremberg, J. B. Homann.

— 1 φ. ἔγχρωμο, 570X490.

— 1 : 50.000 περίπου.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου έκτύπωσης.

Ge. D. 13669.

— Ἄλλο ἀντίτυπο σὲ μαῦρο : 'Ο χάρτης περιβάλλεται ἀπὸ διπλὸ πλαίσιο και ἔχει τὸν τίτλο : Description générale du siège ; Description des deux flottes. Σὲ χωριστὰ πλαίσια : ἡ ἐξοδος τοῦ βενετσιάνικου στόλου. Πρώτη θέση, δεύτερη

θέση, τρίτη θέση. Καὶ ἀριστερὰ τοῦ σχεδίου ἀλληγορικὴ μορφή σχετικὴ μετὰ τὴ δόξα τῆς Βενετίας. Ἐπάνω, τὰ ἐμβλήματα τῆς Βενετίας.

Ge. DD. 2987 (6035).

9. Plan de la place de Corfou avec ses environs, assiegée par les infidèles, tranchée ouverte le 25ème de Juillet jusqu'au 22ème d'Août, jour de la fuite des Ottomans. Defendue par S. E. le Feldt. Maréchal Comte de Schulemburg, Général en chef des armées de la Serenissime République de Venise l'an 1716. Dédiee à son Excellence... Echelle de 400 pas vénitiens, Nuremberg, J. B. Hermann.

— 1 φ. ἔγχρωμο, 560X480.

— 1 : 9000 περίπου.

— Χωρὶς ἐνδειξὴ χρόνου.

Ge. D. 13668.

— Ἄλλο ἀντίτυπο : Σχέδιο μετὰ διπλὸ πλαίσιο μετὰ τὸν τίτλο : Description de la forteresse et ville de Corfou, Description de l'attaque. Noms des environs. Κάτω καὶ ἀριστερὰ μετάλλιο ποὺ ὑποβαστάζεται ἀπὸ ἀλληγορικὰς μορφὰς μετὰ τὸ πορτραῖτο τοῦ Maréchal de Schulemburg.

Ge. DD. 894 (97) καὶ Ge. DD. 2987 (6036).

10. Position des armées navales à Corfou en 1716.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Ἀνώνυμος συντάκτης.

— Χωρὶς ἐνδειξὴ χρόνου.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

11. Corfou ou Coreyre, île de la mer Ionienne avec une partie de la Grèce. Chez Pierre Vauder. 15 pouces au degré.

— 1 φ.

Συλλογὴ d'Anville : 6031.

12. Petite carte manuscrite de Corfou et Céphalonie et de la côte voisine, 1726. D'Anville.

Συλλογὴ d'Anville : 6024.

13. Mouillage de Corfou, levé en 1735.

— 1 φ. χειρόγραφο, 420X290.

— Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου καὶ χρόνου.

Ge. D. 1274.

14. Opérations géométriques pour lever le plan du mouillage de Corfou. Verguin, 1735.

— 1 φ.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

15. Plan de Corfou. Gravé par les héritiers de feu M. le docteur Homann, Géographe, Nuremberg, 1735.

— 1 φ. 725X750.

— 1 : 6.200 περίπου.

— Ἀκολουθεῖ : Renvoy pour les nouvelles fortifications projetées et exécutées par S. E. Mgr. le Felt. Maréchal Ct de Schulemburg. Ὁ τίτλος εἶναι κάτω καὶ ἀριστερά. Πορτραῖτο τοῦ Schulemburg, «Propugnatori Corcyrae».

Ge. DD. 2987B(6037).

16. Nova et exactissima geographica delineatio insulae Corfu. Mathieu Seutter.

Συλλογὴ d'Anville : 6032.

17. Carte du mouillage de Corfou. Pl. 87 d' Allezard, Nouveau recueil de principaux ports de la Méditerranée, Marseille, 1800.

Ge. FF. 2451.

18. Topographie de l'isle de Corfou et de ses appartenances, divisée en neuf cantons. Communiqué par M. Ferregaux en 181...

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, κόκκινο καὶ μαῦρο, 410X260, ἐνωμένα.

— Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου καὶ χρόνου.

— Τίτλος καὶ λεζάντα γραμμένα μετὰ τὸ χέρι τοῦ J. D. Barbié du Bocage, μετὰ κόκκινο.

— Ἀντίγραφο ἀπὸ ἰταλικὸ χάρτη.

Ge. DD. 5969.

19. Croquis de l'île de Corfou et des terres adjacentes pour faire connaître la différence entre les plans anciens et la véritable situation des lieux... adressé au ministère le 27 Août. (Direction des fortifications de Corfou, mois d'Août 1812, n° 5).

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, κόκκινο καὶ μαῦρο, 570X440, ἐνωμένα.

— 1 : 10.000.

Ge. DD. 5967.

20. Plan de l'isle de Corfou... communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814.

- 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, μαῦρο καὶ κόκκινο, 355X270, ἐνωμένα.
- Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου καὶ χρόνου. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1814.
- Ἀπὸ τῆ συλλογῇ τοῦ J. D. Barbié du Bocage.

Ge. DD. 5968.

21. Vue perspective de la ville de Corfou. Hermann, 30 Mars 1817.

- 1 φ. χειρόγραφο, 320X250.
- Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου καὶ χρόνου.

Rés. Ge. D. 790.

22. La ville de Corfou réunie à la République française par le traité de paix de Campo - Formio. Hermann fecit 1818, 28 Février.

- 1 φ. χειρόγραφο, 320X270.
- Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου καὶ χρόνου.

Rés. Ge. D. 789.

23. Carte des canaux de Corfou avec les côtes adjacentes de l'Albanie. Dressée par les officiers Autrichiens, Anglais, et Napolitains sous la direction du capitaine de la Marine Anglaise W. H. Smith. Paris, Dépôt des Cartes.

- 1 φ. 435X550.
- 1 : 240.000 περίπου.

Ge. D. 14405.

24. Carta topografica dell' isola Corfu sull' originale dell' ing. P. A. Grionci disegnata da Fr. Rivelli. Parigi 1850.

D. L. 118. 1852.

25. Originalkarte der Insei Korfu auf Grund der englischen Aufnahme und nach eigenen Untersuchungen entworfen und gezeichnet von Prof. J. Partsch. 1 : 100.000. Red. von Dr B. Hasenstein aut. von C. Schmidt. Gotha, Justus Perthes, 1887.

- 1 φ. ἔγχρωμο, 500X640.

Ge. DD. 4057(88)

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ

1. Pas kaart van de Zee - Kusten van Cicilia, Calabria, Graetia en Morea, Tusschen C. Passaro, C. Lengua en I. Seigo. 30. Duytische Mylen 15 in een Graad. L't Amsterdam by Joannes van Keulen.

— 1 φ. 585X515.

— 1 : 192000 περίπου.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου. Γύρω στὸ 1680.

Συλλογὴ d'Anville : Ge. DD. 2987B (6019).

2. Iles ioniennes et côte voisine entre Apollonia et Olympia Pisa.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Ὑπογραφὴ : D'Anville, Μάιος 1749.

Ge. D. 10352.

3. Carta geografica del Levante veneto osia delle isole del mar Ionio nella Grecia.

— 1 φ. 430X330.

— Χωρίς ένδειξη τόπου καὶ χρόνου. 18ος αἰώνας.

Ge. D. 5204.

4. Carta idrographica delle sette Isole Ionie col littorale adiacente della Turchia Europea.

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, μαῦρο καὶ κόκκινο, 635X320, ἐνωμένα.

— Χωρίς ένδειξη τόπου. Γύρω στὰ 1812 - 1814.

Ge. DD. 5966.

Σὲ χειρόγραφο φύλλο, σχ. folio, βρίσκεται : «Etat nominatif des communes de l'île de Corfou et leur population... Communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814».

C 19746 (19).

5. Map of the Ionian islands and Malta... by John Arrow-smith. English miles 20. London, 1844.

— 1 φ. μὲ ἑγχρωμο πλαίσιο, 510X618.

— 1 : 400.000 περίπου.

Ge. FF. 16629.

Ἄρρα Ἀβραμέα